

2009-05-05

Fördjupad översiktsplan för Backaplan, Utställningshandling

Synpunkter och reflexioner från Stadsplaneringsforum Centrala Hisingen

Stadsplaneringsforum Centrala Hisingen är en nybildad förening. Ulf Dverre och Erik Liedner, som lämnat synpunkter på FÖPens samrådshandling (2008-05-27) och detaljplanen för Östra Kvillebäcken (2008-06-17 resp 2008-11-17), har deltagit i bildandet av föreningen. De synpunkter som av föreningen nu lämnas på FÖPens utställningshandling ska ses som en komplettering och uppdatering av Ulf Dverres och Erik Liedners tidigare inlämnade synpunkterna på FÖPen och detaljplanen.

I de tre tidigare inlämnade synpunkterna kommenterades planförslaget i huvudsak med utgångspunkt från planområdets kopplingar/relationer/sammansmältning med området västerut. Fokus satte vi på gångstråk/cykelstråk/grönområden/grönstruktur. Eftersom vi i huvudsak har synpunkter på planområdets koppling västerut har våra synpunkter på detaljplanen för Östra Kvillebäcken stor relevans för Backaplan-FÖPen och vice versa.

Vi kan nämna att även om Stadsplaneringsforum Centrala Hisingen i nuläget mest har ägnat sig åt grönfrågor och GC-stråk har vi för avsikt att släppa in andra stadsplaneringsfrågor. En ny fråga denna gång, jämfört med våra tidigare inlämnade synpunkter, är de geografiska benämningar som vi diskuterar under nästa rubrik.

Geografi och geografiska benämningar

Centrala Hisingen består av delområden med svag identitet, vaga avgränsningar och oklara, ej samstämmiga geografiska benämningar. Detta är en av de frågor som Stadsplaneringsforum Centrala Hisingen intresserar sig för. Det vi nu passar på att skriva under rubriken "Geografi och geografiska benämningar" hör kanske inte till den typ av synpunkter som förväntas på FÖPen. För det första ingår det inte i planens ansvarsområde att sätta namn på områden och för det andra uppmärksammar vi även områden som ligger utanför planområdet. Men vi tycker ändå att det är ett relevant sammanhang att ta upp dessa frågor. Dessutom använder vi vissa av de geografiska benämningarna längre fram i våra synpunkter.

Centrala Hisingen eller "Långpannan"

Under denna rubrik vill vi förtydliga det naturgeografiska landskap som planområdet befinner sig i. Samtidigt blir det en presentation över vår förenings geografiska hemvist.

Bergen/höjdområdena Ramberget, Flunsås, Slätta damms-bergen, Tingstadsberget/Brunnsboberget samt det lilla berget utanför Tingstadstunnelns mynning omringar ett vidsträckt, flackt område som sträcker sig från Flunsås och ner till älven. Ingen annanstans i Göteborgs tätort finns ett så vidsträckt platt område. Det är nästan "ogöteborgskt", något som förstärks av den storskaliga strama planestetiken med långa, spikraka öst-västliga gator. Slätten med omgivande bergen bildar en gryta eller snarare en stor flatbottnad långpanna. Denna långpanna inklusive de namngivna bergiga naturområden som omger slätten är det geografiska område som Stadsplaneringsforum Centrala Hisingen preliminärt ser som sin arena. Det kan nämnas att vi även inkluderar barriären omedelbart söder om Ramberget, dvs Lundbyleden och Hamnbanan, i vår intressesfär.

Backaplan – en olycklig benämning på ett område med oklar utbredning

Under denna rubrik vill vi slå ett slag för att man (kommunen) väljer att inte använda namnet Backaplan för den stadsdel/bebyggelse som byggs i FÖP-området.

Enligt uppgift fick platsen där man bytte buss för att ta sig till Backa namnet Backaplan. Det bör ha varit ungefär där Hjalmar Brantingsplatsen / Knutpunkt Hjalmar ligger idag. Vägen som härifrån leder mot Backa heter följdriktigt Backavägen. Backaplan har därefter fått beteckna ett större område men det finns ingen allmänt utbredd samstämmighet över den geografiska avgränsningen av Backaplan. För en vanlig göteborgare är köpcentraområdet runt om Coop Forum en tänkbar beskrivning av Backaplans utbredning. Att bebyggelsen kring Norra Deltavägen, Ångpannegatan eller Gamla Tuvevägen skulle räknas dit är inte lika självklart.

I FÖPen används namnet Backaplan för hela planområdet. Samtidigt benämns delområde 1 och 6 ”Östra Kvillebäcken, södra delen” resp ”Östra Kvillebäcken, norra delen”. Det antyder att Backaplan – i den framtida benämningen av dessa omdanade trakter – endast kommer att gälla den del av planområdet som ligger öster om bäcken Kvillebäcken.

Att även planförfattarna känner sig något obekväma med att benämna hela planområdet för ”Backaplan” antyds av att denna benämning varvas med benämningen ”Backaplansområdet”.

Att vi förespråkar att namnet Backaplan inte ska bli namnet på den nästan helt nya stadsdelen beror i första hand på den förvirring som uppstår av att Backaplan och Backa (Hisings Backa) är två separata områden. I Backaplansområdet finns Backa 2 och Backa 3. Som alltså inte ligger i Backa utan på Backaplan – helt förvirrande. I FÖPens del 2 Planförslag sägs, i en illustration över den framtida Promenaden, att ”varje år kan ’Backaloppet’ genomföras längs slingan”. Det är ytterligare ett exempel på att Backaplan uppfattas som ”Backa”. Det finns fler exempel.

Ett argument som använts för att behålla namnet Backaplan efter att FÖPens intentioner förverkligats är att namnet är ett inarbetat varumärke på ett handelsområde. Men vad säger invånarna och butikägarna i Backa om de ständiga missförstånden?

Om man behåller namnet Backaplan finns det många tänkbara varianter på vad som kommer att tolkas som ”det egentliga Backaplan”. Är det området kring platsen där Coop Forum låg? Är det området som övertagit det forna Backaplans roll som utpräglat volymhandelsområde, dvs planområdets norra delar? Eller är det hela planområdet öster om bäcken Kvillebäcken eller rent av hela planområdet?

Frågan är om också de nya invånarna vill bli förknippade med ett volymhandelsområde.

Vår inställning är alltså - nu när en ny stadsdel ska växa fram som ska locka till sig boende, kulturinstitutioner och andra skiftande intressenter utöver volymhandelsidkare - att namnet Backaplan bör skrotas.

Flunsåsstråket

Under denna rubrik vill vi slå ett slag för att benämningen Flunsåsstråket blir etablerad och börjar användas officiellt av kommunen. Det skulle samtidigt medföra att stråkets betydelse och potential stadfästs.

Som vi har framfört i våra tidigare inlämnade synpunkter (FÖP och detaljplan) finns det väster om planområdet ett grönstråk som börjar med Fjärdingsplan i öster och slutar med Flunsåsberget i väster. Det är en stark resurs som kan utvecklas och utnyttjas bättre. En viktig egenskap är att det medger trygg och säker gångtrafik hela vägen från Gustaf Dahléngatan till Flunsåsbergets naturområde och folkpark. Enda gatan som behöver korsas är Wieselgrensgatan med sina signalbevakade övergångsställen.

Vi upplever att den starka resurs som detta stråk utgör, inte minst i och med planerna på bostadsbebyggelse i Backaplansområdet, inte är tillräckligt känd och att en anledning till detta är att stråket inte har något etablerat namn. Det man inte har ett namn på är svårare att omtala och beskriva.

Vi vet att Lundby stadsdelsförvaltning har börjat benämna stråket "Flunsåsstråket" och att Park- och Naturförvaltningen nämner det namnet i sin färska parkplan för Lundby. Vi tycker att namnet Flunsåsstråket är utmärkt!

Logiken bakom namnet är att på samma sätt som Backavägen leder till Backa och Björlandavägen leder till Björlanda leder Flunsåsstråket till Flunsås.

På berget Flunsås finns ungefär lika mycket grönområde som Ramberget men ett stråk med villabebyggelse längs Blackevägen (som korsar berget) delar bergets naturmark i en östlig och en västlig del. Det är den östra naturmarksdelen (Östra Flunsåsberget) som utgör det naturliga slutmålet för personer som - för att rekreera sig - rör sig västerut på Flunsåsstråket. Folkparksscenen Flunsåsparken ligger för övrigt inom den östra delen. Vi ställer oss i detta sammanhang frågan om benämningen "Flunsåsparken" i FÖP-handlingarna (inklusive samrådsredogörelsen), avser scenen med närmaste omgivande och inramande trädbestånd eller om hela Östra Flunsåsberget avses.

Vi vill att Östra Flunsåsberget ska uppfattas som en magnet och ett slutmål för personer som rör sig längs Flunsåsstråket för att rekreera sig. Flunsåsstråket fungerar också som en naturlig väg för gående och cyklister att ta sig från Backaplansområdet till Hisingsparken.

Vi vill i detta sammanhang nämna att Föreningen Östra Flunsåsberget har bildats under våren. Syftet med den föreningen är att utnyttja detta grönområdes höga potential som rekreationsområde för boende i trakten, främst boende i nära anslutning till Flunsåsstråket. Föreningen har etablerat samarbete med Park o Natur och med Stadsdelsförvaltningen i syfte att genomföra kvalitetshöjande åtgärder på berget och sprida information. Nyligen har föreningen bidragit till att ett entréområde till grönområdet (bakom Fogdegården) snyggats upp. En förutsättning för att denna restaurering av entrén har kunnat komma till stånd är att Park o Natur har beslutat att sluta använda detta område för temporära upplag av ris och grenar samt flisning. Denna entré kan betraktas som grönområdet Östra Flunsåsbergets huvudentré. Det nyligen påbörjade arbetet med att höja Östra Flunsåsbergets rekreativvärde innebär samtidigt att Flunsåsstråkets betydelse för Backaplansområdet blivit mer påtagligt.

Stadsdelen Kvillebäcken

Många av oss som bor i "Långpannan" känner en frustration över att det i stor utsträckning inte finns riktigt etablerade stadsdelsnamn i detta stora område. Många väljer därför att relatera till spårvagnshållplatser när de ska tala om var de bor. Budskapet under aktuell rubrik har inte så mycket med FÖPen att göra men eftersom "Östra Kvillebäcken" ligger inom

planområdet vill vi passa på att löpa linan ut för att ställa frågan om vi bor i Kvillebäcken? Vi har förståelse för om vi inte får något svar i samband med samrådsredogörelsen men kanske att någon form av svar eller kommentar kan sippra fram i något sammanhang.

FÖPen och detaljplanen väljer att benämna området mellan bäcken Kvillebäcken och Gustaf Daléngsgatan ”Östra Kvillebäcken”. Då måste det finnas ett ”Västra Kvillebäcken”. ”Kvillebäcken” är en etablerad benämning på en stadsdel/område men det verkar inte finnas någon konsensus över var denna stadsdel har sin utbredning. Vi som bor i dessa trakter känner en viss lockelse att, med utgångspunkt från FÖPens användning av namnet Östra Kvillebäcken, ”en gång för alla” komma fram till vad västligare delar av ”Långpannan” ska kallas. (Vi måste i så fall stå ut med vissa nackdelar med namnet såsom att det finns risk för förvirring när Kvillebäcken dels är benämningen på en bäck och dels på en stadsdel. Vi behöver också acceptera att det kan kännas ologiskt att delar av Kvillebäcken [längst i väster] hamnar på långt avstånd från bäcken.)

Så här resonerar vi fram en tolkning av Kvillebäckens utbredning:

Björlandavägen resp Hjalmar Brantingsgatan, som båda är påtagliga barriärer och därmed lämpliga gränser, utgör nordlig resp sydlig gräns för Kvillebäcken. Sedan tänker vi oss att Blackevägen utgör en västlig gräns. Området mellan bäcken Kvillebäcken och Blackevägen är långsträckt. Därför kan det vara bra att dela in detta område i delar. *Östra Kvillebäcken* finns definierat i FÖPen – området mellan bäcken Kvillebäcken och den nord-sydliga barriären Gustaf Daléngsgatan. Delen mellan Gustaf Daléngsgatan och Blackevägen genomkorsas av ytterligare en barriär; Wieselgrensgatan. Vi föreslår därför att delen mellan Gustaf Daléngsgatan och Wieselgrensgatan benämns *Mellersta Kvillebäcken* och delen mellan Wieselgrensgatan och Blackevägen *Västra Kvillebäcken*.

Åtgärda den planerade proppen mellan planområdet och Flunsåsstråket

Detta är vårt mest konkreta och angelägna budskap. Och det borde vara möjligt att åtgärda. Det handlar om Flunsåsstråket och dess naturliga fortsättning österut dvs GC-banan längs Färgfabriksgatan. I detaljplanen över Östra Kvillebäcken finns i stråket Färgfabriksgatans cykelbana – Flunsåsstråket inlagt en propp, mellan Gustaf Dahléngsgatan och Fjärdingsgatan, i form av ”angöring förskola” (en kombination av gata och parkeringsyta). Vi anser att denna propp bör tas bort och i stället att låta cykelbanan nå ända fram till Fjärdingsplan.

Nedan ges lite mer kött på benen i den aktuella frågan.

Flunsåsstråkets förlängning österut genom planområdet utgörs av Färgfabriksgatan och bron över Kvillebäcken. Detta stråk inom planområdet beskrivs mest detaljerat i detaljplaneförslaget – det framgår inte tydligt om den aktuella FÖPen har jobbat vidare med detta stråk. Men i FÖPen under rubriken ”Nya förbättrade gång- och cykelstråk mot omgivningen” står följande: *Väster om Gustaf Daléngsgatan bör gång- och cykelförbindelser ordnas mot Flunsåsparken. Dessa får sin förlängning mot Backaplan i Färgfabriksgatan så att stadsdelarna knyts samman.*

I FÖPens miljökonsekvensbeskrivning finns på kartan ”Föreslagna platser och parker” en typ av markering som består av en grön dubbelriktad pil och som betyder ”Fortsättning av grönt stråk/koppling”. En sådan dubbelpil börjar vid Gustaf Daléngsgatan och sträcker sig över den plats eller gatstump som i detaljplanen är redovisad som ”angöring förskola” och vidare ut

över Fjärdingsplan. Detta är exakt vad vi vill och vi hoppas att detta får genomslag när FÖPen ska antas!

Enligt detaljplanen följer en GC-bana, utformad som en allé, Färgfabriksgatan. Från grönstråkssynpunkt hade det förstås varit ännu bättre om detta stråk hade fått vara ännu grönare och lugnare (vilket kräver ett bredare tvärsnitt för Färgfabriksgatan-stråket) men Färgfabriksgatan känns ändå som en naturlig fortsättning (början) på Flunsåsstråket. I detaljplanens Gestaltningprogram har en principskiss över cykelstråk inom planområdet justerats (jämfört med motsvarande skiss i detaljplanens samrådshandling förra våren) så att den dubbelriktade trafiken på Färgfabriksgatan når över Gustaf Daléngsgatan och ända fram till Fjärdingsplan, dvs ända fram till Flunsåsstråket (dvs samma intention som den ovan beskrivna dubbelpilen i FÖPens miljökonsekvensbeskrivning). Vi ser detta som en strategisk och viktig beredskap för framtida utveckling av Flunsåsstråket. Detta är dock, som tidigare nämnts, inte så tydligt avläsbart på detaljplanens illustrationsplan. Där är Färgfabriksgatans förlängning redovisad som en angöringsparkering till en förskola.

Vad gäller den förskola som med sin angöring enligt detaljplanen proppar igen Flunsåsstråket, vill vi passa på att kasta fram en idé om alternativ lokalisering. Under förutsättning att Fjärdingsplan kommer att upphöra att vara en fotbollsplan skulle denna förskola kunna lokaliseras till fotbollsplanens sydligaste del, dvs den del av Flunsåsstråket som putar ut söderut. Det innebär att ett område av Flunsåsstråket, som är av måttligt strategisk betydelse för stråkets funktion, i någon mån skulle "offras" men förskolor hör till den "lugna" kategori som platsar i stråket. Förhoppningsvis skulle detta också kunna medföra att stråket på den plats som nu är markerad med "angöring förskola", skulle kunna göras bredare. Oavsett om förskolans läge kan flyttas eller ej vill vi lägga fram idén att snedställa byggnadens norra vägg (mot gatstumpen som är markerad med "angöring förskola") för att skapa en "tratt" som vänder sig ut mot Fjärdingsplan. På så vis skulle den skarpa gränsen mellan Flunsåsstråket och den nya hårdexploaterade stadsdelen mjukas upp en smula.

Åtgärda förskjuten fyrvägskorsning i Gamla Björlandavägens östra ände

Gamla Björlandavägen löper parallellt med Flunsåsstråket och utnyttjas av många som cykelstråk. Cyklisterna på Gamla Björlandavägen cyklar i allmänhet längre sträckor än de som (i framtiden) cyklar i Flunsåsstråket.

När man idag cyklar på Gamla Björlandavägen och kommer till den östra änden har man nått T-korsningen Gamla Björlandavägen – Gamla Tujevägen. För att komma vidare österut behöver man cykla 20 meter norrut till T-korsningen Gamla Tujevägen – Gästgivaregatan. Där svänger man in på Gästgivaregatan och fortsätter vidare österut.

Det är naturligtvis inte bra från trafiksäkerhetssynpunkt med en sådan här förskjuten fyrvägskorsning. När nu området ska byggas om bör man passa på att justera detta så att en riktig fyrvägskorsning skapas. På kartan "Föreslagen kvartersindelning" i FÖPens del 2 Planförslag har två nya högre byggnader markerats längs Gamla Björlandavägens östligaste del, dvs mellan Gustaf Daléngsgatan och Gamla Tujevägen. I denna illustration har man inte valt att lägga gatan och de omgivande nya byggnaderna så att en fyrvägskorsning skapas.

Vår synpunkt är att Gamla Björlandavägens östligaste del, dvs mellan Gustaf Daléngsgatan och Gamla Tujevägen, bör ges en modifierad sträckning så att Gamla Björlandavägens östra ändpunkt hamnar mitt för Gästgivaregatans västra ändpunkt och därmed skapa en trafiksäker

fyrvägskorsning. Merparten av denna flytt kan ske genom att parallellflytta hela gatstumpen, något som är möjligt eftersom GC-vägen på andra sidan Gustaf Daléns gatan (Gamla Björlandavägen är här, på en kort sträcka, ombyggd till GC-bana) är förskjuten norrut. Men gatstumpen kan behöva göras något sned vilket inte är något problem. Det leder givetvis också till att de i FÖPen föreslagna byggnaderna längs Gamla Björlandavägen behöver få sina lägen justerade.

Kvillebäcksparken blir skuggig

Vi vill också passa på att upprepa vår ståndpunkt att de höga byggnaderna längs Kvillebäcksparken gör att stora delar av parken kommer att bli så skuggig att idén med parken riskerar att bli förfelad.

Vänliga hälsningar
Stadsplaneringsforum Centrala Hisingen
genom Erik Liedner